

BRATISLAVSKÍ FILANTROPI

Royko Andrej Samuel (1774 - 1840)

Andrej Samuel Royko patril medzi najbohatších mešťanov v meste. Bol veľkým podporovateľom evanjelickej cirkvi augsburského vierovyznania v Bratislave, značný obnos venoval na stavbu chrámovej veže. Veľkú finančnú čiastku daroval aj na sociálno-zdravotné účely.

Podľa testamentu sa zo základiny mali podporovať: sirotinec, lazaret, robotáreň, evanjelická nemocnica, evanjelický cirkevný konvent a Roykonäum. Príjem z dvoch domov na Hlavnom námestí a na Schöndorfskej (dnes Obchodnej ulici), bol podľa testamentu po úmrtí jeho dvoch súrodencov určený **na štipendiá** štyrom evanjelickým študentom, študujúcim za kazateľa, učiteľa, lekárnika a stavbára, ako aj pre podporu dvoch katolíckych a dvoch evanjelických meštianskych vdov.

Z roku 1840 pochádzala veľká a komplikovane spravovaná **Roykova základina**, ktorá mala pôvodne hodnotu 10 tisíc zlatých a dva mestské domy. Bola určená prevažne evanjelickým, ale i katolíckym sociálnym ústavom. Jedna z jej častí, spravovaná pod názvom Roykonäum, sa mala podľa Roykovho testamentu po dostatočnom storočnom zúročení použiť „v prospech ľudstva a na rozkvet mesta Bratislavy“. Celková hodnota základiny stúpila do roku 1903 na vyše 1,5 milióna korún. Jedna z ulíc Bratislavy niesla od roku 1879 meno Roykova. Aj v súčasnosti žije meno Royko v názve Royko pasáže v Bratislave, ktorá sa nachádza medzi Obchodnou a Jedlíkovou ulicou. Budovu postavili na mieste staršieho domu A. S. Royka práve s prostriedkov tohto fondu.

Juraj Schulpe (1867 – 1936)

Juraj Schulpe sa narodil v Novom Kneževaci. V Bratislave študoval na Kráľovskej právnickej akadémii. Tu si otvoril advokátsku kanceláriu "chudobných", kde sa venoval štúdiu sociálnych pomerov. Vytvoril komplexný program reforiem, zameraný na robotníkov v priemysle. Sústredil sa na najvyhrotenejšie sociálne problémy doby - na postavenie robotníkov. Podľa poznatkov a skúseností získaných v zahraničí, sa rozhodol presadiť viaceré zmeny aj v Uhorsku. V Bratislave roku 1894 z vlastných prostriedkov založil kolóniu pre robotníkov, tzv. **Schulpeho kolóniu**. Nachádzala sa v priestore pri bývalom vonkajšom valovom opevnení mesta, na dnešnej Šancovej ulici. Tvorilo ju päť jednoposchodových domov s 35 bytmi. Jeho vzorový komplex bytov a jeho vystupovanie v prospech výstavby lacných bytov pre robotníkov, možno hodnotiť ako ojedinelú a reformnú snahu. V ďalšom dome kolónie bolo zriadené akési zdravotné stredisko, lekáreň, kúpeľňa i malé múzeum, kde vystavoval prírodné, vlastivedné a kultúrno-historické predmety z vlastnej zbierky. Bola tu aj knižnica, kde sa často konali prednášky. Súčasťou kolónie bola aj ovoda – škôlka, detská opatrovňa. V detskej opatrovni, s kapacitou 100 detí, sa poskytovala celodenná starostlivosť deťom predškolského veku. Celkový chod opatrovne financoval sám Schulpe.

Schulpe po výstavbe kolónie pokračoval vo svojej dobročinnej práci. Postaral sa o kupovanie a roznášanie chleba a mlieka najbiednejším obyvateľom mesta, ale i knížiek pre chudobné deti. Okrem toho podal návrh na zriadenie sprostredkovateľne práce pre celé Horné Uhorsko s ústredím v Bratislave, ktorý však nikto nepodporil.

Schulpe mal veľký podiel aj na postavení budovy - Young Men Christian Association (YMCA). Po prvej svetovej vojne (za výhodných podmienok) venoval časť pozemku potrebného na stavbu objektu. Budova vznikla ako prvé európske sídlo americkej organizácie združujúcej mladých kresťanských mužov, práve vďaka jeho dobročinnosti.

V poslednej vôli Schulpe odkázal celý svoj majetok (v hodnote vyše milióna korún) **mestu Bratislava** s podmienkou, že mesto nechá postaviť vzdelávací ústav pre robotníkov. **Slovenskej akadémii vied** odkázal sumu 120-tisíc korún.